

Праці Наукового товариства ім. Шевченка. Медичні науки 2023, 2 (72). <https://doi.org/10.25040/ntsh>

www.mspsss.org.ua

DOI: 10.25040/ntsh2023.02.03

Звіт про нараду

Адреса для листування: вул.
Пекарська, 69, Львів, Україна, 79010
Твіттер: @bekesevychanna
Е-пошта: bekesevychanna@gmail.com

Сьомий міжнародний симпозіум «SMART LION». Реабілітація в Україні, 26 вересня 2023 року

Надійшла до редакції: 28.11.2023
Прийнята до друку: 08.12.2023
Опублікована: 22.12.2023

Анна Бекесевич¹, Алла Лазько², Ігор Гресько¹

ORCID IDs

¹Львівський національний медичний університет імені Данила Галицького, Львів, Україна

Анна Бекесевич:

<https://orcid.org/0000-0001-9385-9786>

²Комунальний заклад вищої освіти «Волинський медичний інститут» Волинської обласної ради, Луцьк, Україна

Алла Лазько:

<https://orcid.org/0000-0002-7731-4361>

Ігор Гресько:

<https://orcid.org/0009-0007-4992-5273>

Конфлікт інтересів: автори заявляють про відсутність конфлікту інтересів.

Відповідними викликом, поставленим сьогоднішнім нашою країні, стали теми сьомого міжнародного симпозіуму «SMART LION», що відбувся 26 вересня 2023 року у межах відзначення 150-річного ювілею Наукового товариства імені Шевченка та 125-річчя з дня створення при ньому Лікарської комісії. Організаторам «SMART LION 2023» – професорам Валентині Чопяк, Оксані Заячківській та Василю Лончині вдалося зібрати цього року майже дві сотні учасників наживо і понад тисячу слухачів у режимі онлайн.

Особистий внесок авторів:

Доповіді про розвиток реабілітації в Україні та її основні напрями представили Олена Лазарева, Віра Рокошевська, Олег Білянський, Оксана Гдира, Олег Фітькало.

Створення концепції: Анна Бекесевич;

Написання:

Анна Бекесевич, Ігор Гресько, Алла Лазько;

Критичною проблемою для сучасної України, що давно стала викликом світовій медицині, є розвиток посттравматичного стресового розладу (ПТСР). Саме тому Олег Березюк, керівник служби ментального здоров'я Національного реабілітаційного центру UNBROKEN, у доповіді підняв питання складності правильної діагностики та лікування ПТСР в умовах багатопрофільної лікарні, а професор Валентина Чопяк і д-р мед. наук Світлана Зубченко акцентували увагу присутніх на імунореабілітації ПТСР.

Редагування та затвердження остаточного варіанту:

Анна Бекесевич, Алла Лазько.

Дозвіл комісії з питань біоетики: для даного дослідження не потрібне схвалення комісії з питань біоетики.

В останньому блоці симпозіуму про сучасне тлумачення фізичної терапії та ерготерапії, а також міжпрофесійну освіту, спілкування і співпрацю учасники мали змогу прослухати надзвичайно цікаві доповіді Ренати Роман (Канада), Еллен Годвін (США), Карла Сандіна (США), Девіда Омута (США) і Оксани Заячківської (Україна, США).

Фінансування: автори не отримали жодної фінансової підтримки свого дослідження.

На завершення наукового заходу відбувся круглий стіл: майбутнє фізичної терапії та реабілітації в Україні, за результатами якого складено резолюцію 7-го міжнародного симпозіуму «SMART LION 2023».

© Всі автори, 2023

Ключові слова: реабілітація, фізична терапія, ерготерапія, освітні програми, SMART LION 2023.

Відеододаток: <https://www.youtube.com/watch?v=Osf5EiVWN0&t=18548s>

Надзвичайно актуальним видався сьомий міжнародний симпозиум «SMART LION», що відбувся 26 вересня 2023 року у межах відзначення 150-річного ювілею Наукового товариства імені Шевченка та 125-річчя з дня створення при ньому Лікарської комісії. Міжнародний симпозиум організований Науковим товариством імені Шевченка, Львівським національним медичним університетом імені Данила Галицького та Українським Католицьким Університетом за підтримки Львівської обласної військової адміністрації, Львівської міської ради та Львівського бюро євроінтеграції (Рис. 1).

Рисунок 1. Вітальне слово організаторів сьомого міжнародного симпозиуму “SMART LION”

Організатори «SMART LION 2023» професори Валентина Чопяк, Оксана Заячківська та Василь Лончина змогли залучити цього року майже дві сотні учасників наживо і понад тисячу слухачів в режимі онлайн (Рис. 2).

Рисунок 2. Реєстрація учасників симпозиуму

Цьогорічний науковий форум, присвячений одній з найактуальніших для України тем сьогодення – реабілітації, зібрав знаних фахівців цієї галузі, фізичних терапевтів, ерготерапевтів, психотерапевтів, психологів, молодих і досвідчених науковців, лікарів різних спеціальностей, які працюють над розробкою нових методик реабілітації та програм інноваційних технологій у медицині для забезпечення якісного медичного обслуговування українців, постраждалих від війни росії проти України.

Вітав присутніх учасників симпозиуму голова Наукового товариства імені Шевченка в Україні, академік НАН України Роман Кушнір, наголосивши, що товариство є потужним науковим осередком, який прагне підтримувати праці науковців, популяризувати їх, допомагати з впровадженням у життя.

Виконувач обов'язків ректора Львівського національного медичного університету імені Данила Галицького, д-р мед. наук, професор Орест Чемерис зазначив, що університет, згідно з міжурядовою угодою між Україною та Австрією і відповідно до постанови Кабінету Міністрів України, визначено замовником спорудження Національного центру реабілітації та реконструктивної хірургії, що ставить перед університетом серйозні виклики та є свідченням довіри в Україні і світі до фахового рівня працівників Львівського національного медичного університету і львівської лікарської спільноти.

Серед високоповажних гостей сьомого симпозиуму був начальник Управління медичних кадрів, освіти та науки МОЗ України, професор Сергій Убогов, директор департаменту міжнародної технічної допомоги та міжнародного співробітництва Львівської обласної військової адміністрації Роман Шепеляк.

Голова комісії з питань охорони здоров'я та материнства Львівської обласної ради Анна Ярмола вручила подячні грамоти професору Василю Лончині (Університет Чикаго, США; УКУ, Україна) та керівнику Центру Реабілітації ЛОДКЛ «ОХМАТДИТ» – Оксані Гдирі.

Перший заступник міського голови Львова Андрій Москаленко вручив відзнаку від громади міста керівнику центру реабілітації UNBROKEN 1-го територіального медичного об'єднання міста Львова, доценту кафедри фізичної терапії та ерготерапії УКУ Олегу Білянському (Рис. 3).

Рисунок 3. Відзначення учасників 7-го міжнародного симпозиуму SMART LION 2023

Модератор першої частини симпозиуму Світлана Когут (УКУ, Україна) представила голову науково-методичної підкомісії з розробки стандартів вищої освіти «227 – Фізична терапія, ерготерапія» Навчально-методичної ради сектору вищої освіти МОН України, Олену Лазареву, яка говорила про базу підготовки фізичних терапевтів й ерготерапевтів в Україні та виклики, які постають перед зацікавленими сторонами, про проблеми й особливості підготовки, перші та подальші кроки з оцінювання знань бакалаврів і магістрів, а також про проблеми з навчально-методичними матеріалами українською мовою. Було презентовано новий підручник авторства спеціалістів чотирьох вітчизняних університетів, а також перший визнаний у світі підручник для фізичного терапевта й ерготерапевта, який перекладали в рамках проекту Ukrothe. Увагу в доповіді приділяли стандартам освіти, її якості та статистиці кількості місць для підготовки спеціалістів. Наприкінці доповідач надала інформацію, яка допомогла б зацікавленим здобути матеріали, й озвучила свої побажання щодо підготовки спеціалістів і можливості захисту наукових робіт за цією спеціальністю.

Завідувачка кафедри фізичної терапії та ерготерапії УКУ, фізичний терапевт Віра Рокошевська та доцент Ярина Колісник розповіли про розробки освітніх програм для здобувачів вищої освіти з фізичної терапії та ерготерапії. Через нові обставини, що склалися в нашій країні, і спричинені цим зміни в суспільстві різко зросла необхідність в кількості спеціалістів цього профілю і змінилися вимоги до їхньої якості. Потреба інноваційних змін в освіті виникає через неоднаковий рівень підготовки випускників вже діючих в Україні бакалаврських програм з фізичної терапії. В цьому ключі вимог йде якнайширше залучення експертів з

реабілітації з досвідом, до розробки методик професійної підготовки, разом з урахуванням вимог професійних стандартів освіти бакалаврів і магістрів, залучення державних органів (МОН і МОЗ) для підтримки і сприяння в отриманні схвалення міжнародними асоціаціями, підсилення співпраці між профільними навчальними закладами за кордоном і в Україні. Доповідачі промували роботу проведenu в УКУ в цьому напрямі, її методики, напрями та досягнення.

У продовження цієї теми, доцент кафедри фізичної терапії та ерготерапії УКУ Марія Балаж зосередила увагу присутніх на проблемах розвитку навичок, які пов'язані з практикою, що ґрунтується на доказах, у здобувачів вищої освіти з фізичної терапії та ерготерапії.

Олег Білянський (Національний реабілітаційний центр UNBROKEN, 1-ше територіальне медичне об'єднання Львова) детально проаналізував роль фізичного терапевта в роботі міждисциплінарної команди. На початку виступу зазначив про необхідність чітких дефініцій лікаря фізичної та реабілітаційної медицини, важливість диференціації з фахівцями близьких дисциплін, описав проблеми фахової підготовки лікарів-реабітологів, ерготерапевтів, фізичних терапевтів, пов'язані з ними юридичні моменти, а також роль розуміння важливості підготовки спеціалістів для створення міждисциплінарних команд, їх злагодження з метою проведення якісної реабілітації. Зосередив увагу аудиторії на важливості якомога швидшого початку і безперервності процесу реабілітації, а також потребі залучення близьких пацієнта, що було проілюстровано клінічним випадком з практики доповідача.

Анна Ковалик, ерготерапевт відділення фізичної реабілітації лікарні 1-го територіального медичного об'єднання Львова, у доповіді зосередила увагу на головних принципах і цілях ерготерапії як галузі медицини. Доповідач наголосила на пріоритетності пацієнтоцентричності для ерготерапії, яка дає змогу визначити лікування, враховуючи індивідуальні потреби самого пацієнта, його діагноз і прогноз, що сприяє якнайшвидшій соціальній інтеграції. Як ерготерапевт-практик поділилася напрацьованими методиками й інструментарієм при роботі з пацієнтами з неврологічними ураженнями, черепно-мозковою травмою, травмою спинного мозку, а також з пацієнтами з ампутаціями кінцівок.

У підсумках доповіді Анна Ковалик зауважила, що у зв'язку з війною в Україні необхідно впровадити прискореними темпами у медичну практику світовий досвід останніх ста років. Зазначила, що потрібно забезпечити високу якість підготовки ерготерапевта як важливого члена мультидисциплінарної команди, сфера діяльності якого охоплює великий спектр уражень пацієнтів, і якість послуг якого має бути цілісною, ґрунтуватися на засадах наукової доказовості та біопсихосоціальної моделі.

Оксана Гдиря – керівник Реабілітаційного центру ЛОДКЛ «ОХМАТДИТ» виступила з доповіддю «Українське товариство фізичної та реабілітаційної медицини у процесі формування системи реабілітації в Україні», в якій не тільки розповіла історію УТФРМ і шлях товариства з моменту його створення у 2014 році і до сьогодні, його розвиток і співпрацю з іноземними професійними спільнотами фізичної реабілітаційної медицини, а й ознайомила з сучасними подіями життя товариства, його планами повоєнного розвитку (Рис. 4).

Особливою гордістю товариства став проєкт з розробки навчальної програми первинної спеціалізації для лікарів фізичної та реабілітаційної медицини в Україні 2019-2022 років, який відбувся за підтримки Трастового фонду НАТО з постачання і реабілітації, результатом якого стало проходження інтернатури за програмою, яка відповідає вимогам ESPRM першими українськими лікарями ФРМ.

Товариство разом з МОЗ України, USPRM, ESPRM, ISPRM, RehabHubUA впровадили проєкт з онлайн навчання фахівців ФРМ за військовою тематикою у кращих експертів з реабілітації США, Європи, Ізраїлю, а самі матеріали лекцій є в загальному доступі в мережі Інтернет (<https://www.htwb.org/rehabilitation-medicine>).

Оксана Гдиря, на завершення доповіді, нагадала, що за проблемами сьогодення не можна забувати про те, що фахової допомоги реабітологів потребують і потребуватимуть не тільки військові, а й цивільні, і діти зокрема, що є стимулом для подальшого розвитку та навчання.

Рисунок 4. Учасники Симпозіуму SMART LION 2023: зліва на право Оксана Гдиря, Віра Рокошевська, Ярина Колісник, Валентина Чопяк, Світлана Когут

Головний фізичний терапевт Західного реабілітаційно-спортивного центру Максим Віноградов зосередив увагу учасників симпозіуму на особливостях реабілітаційно-відновлювальних послуг для постраждалих внаслідок бойових дій. Ознайомив присутніх із нюансами роботи за програмою реабілітації військовослужбовців, які отримали бойові травми і поранення, скерованою на повернення їх до виконання службових обов'язків, і її відмінностями при адаптації їх до цивільного життя. У виступі детально виклав методики свого центру, зокрема, фізичної терапії з ерготерапією, нейропсихологічні, рекреаційно-спортивні, а також звернув увагу аудиторії на основні моменти нових психофізичних методик, які зараз опрацьовують фахівці центру. Виступ супроводжувався демонстрацією матеріалів по клінічному випадку з практики команди фахівців центру.

Валентина Савич (центр реабілітації медичного центру SUPERHUMANS) на початку доповіді «Практика підготовки мультидисциплінарних команд для реабілітації пацієнтів з ампутаціями кінцівок» порівняла процеси підготовки спеціалістів у галузі реабілітації в Україні та США, зокрема зауважила, що тривалість підготовки для лікарів за спеціальністю «Фізична та реабілітаційна медицина» там сумарно триває 12 років, з яких 4 роки спеціалізації, після 4 років коледжу та 4 років медичної школи. Окремо розглянула проблеми підготовки спеціалістів з протезування в Україні, що особливо гостро постали сьогодні і потребують негайного вирішення. До чого, за словами доповідача, підключаються не тільки вищі медичні навчальні заклади, а й технічні. Зокрема, підготовка таких спеціалістів відбувається на базі кафедри хімічної технології переробки пластмас Національного університету «Львівська політехніка» за освітньою програмою «Технології ортопедичних та реабілітаційних виробів медичного призначення».

Голова Лікарської комісії НТШ, віце-президент Українського товариства імунології, алергології та імунореабілітації, професор Валентина Чопяк висвітлила тему «Імунопатологічні синдроми та реабілітація – міждисциплінарні проблеми».

У доповіді підняла тему тригерних факторів імунного «виснаження», що зумовлює маніфестацію серцево-судинних захворювань, ускладнень цукрового діабету 2-го типу, психічних розладів, раку. Загострила увагу присутніх на важливості розуміння командою спеціалістів з реабілітації клінічних проявів порушень роботи імунної системи, зокрема: синдром хронічної втоми, депресії, порушення сну, часті простудні захворювання та інше, для уникнення ускладнень і прискорення відновлення пацієнта.

Професор зосередила увагу аудиторії на ключових чинниках, які необхідні для відновлення роботи імунної системи, зокрема, наголосивши на такому потрібному сьогодні відчутті психологічної захищеності і здорового сну. Саме тому так важлива спільна робота лікарів-імунологів, онкологів, ревматологів, реабілітологів з

психотерапевтами, фізичними терапевтами, ерготерапевтами для відновлення роботи імунної системи як невід'ємної частини процесу повноцінної реабілітації пацієнта.

Поєднанням питань посттравматичного стресового розладу і пов'язаних з ним імунних розладів присвятила свій виступ д-р мед. наук Світлана Зубченко. Зазначила про високий відсоток діагностованого ПТСР не тільки серед військовослужбовців, які брали участь у бойових діях (до 20%), а й в рази вищий серед цивільного населення, яке постраждало від війни (до 40%). Звернула увагу, що чинниками, які зумовлюють розвиток ПТСР, є також гострі вірусні інфекції чи активація латентних вірусних або хронічних бактеріальних інфекцій. Розповіла про роль герпесвірусних інфекцій у формуванні ПТСР. Зазначила, що більше 80% дорослих мають «латентні» EBV чи HHV6-інфекції, які спричиняють «тиху епідемію», і в разі активації, зумовлюють розвиток синдрому хронічної втоми, лімфопроліферативних та онкологічних захворювань і визначають важкість перебігу ПТСР, особливо на тлі post-COVID-19. Доповідач зазначила, що наявність клінічної симптоматики і змін лабораторних показників (підвищення рівня гострофазових білків, печінкових трансаміназ, зміни функціональної активності лімфоцитів, рівнів імуноглобулінів тощо) на тлі реактивації герпесвірусів можуть слугувати ранніми маркерами розвитку ПТСР.

Про неможливість ігнорування впливу стресу на стан пацієнта після бойової травми говорила професор Вікторія Сергієнко, запрошуючи до слова керівника служби ментального здоров'я Національного реабілітаційного центру UNBROKEN Олега Березюка.

У виступі доповідач розказав як міжнародна співпраця, яку було налагоджено після початку війни між українськими спеціалістами та фахівцями академічних і клінічних закладів країн членів Організації Північноатлантичного договору, Ізраїлю, які поділилися своїм величезним теоретичним і практичним досвідом, сприяли у розробці моделі лікування ПТСР у багатопрофільній лікарні (Рис. 5).

До початку повномасштабної війни в Україні досить поверхневим було ставлення до психічних розладів у пацієнтів з бойовими пораненнями і травмами, здебільшого увагу приділяли фізичним ушкодженням. Проте, як доведено на практиці, значна частка, понад 28 % пацієнтів, які поступили після поранення, страждають на ПТСР, а розлади психіки властиві всім, хто перебував у стресових умовах лінії фронту.

Олег Березюк ознайомив слухачів з історією здобуття лікарями досвіду в діагностиці різниці перебігу ПТСР у військових і цивільних пацієнтів, внаслідок різних чинників його появи, а також методиками колективної роботи з такими пацієнтами.

На завершення доповіді висловив сподівання на розвиток, вдосконалення та доступність надання психіатричної та психотерапевтичної допомоги.

Рисунок 5. Олег Березюк і Валентина Савич про реабілітацію в Україні

Доцент кафедри психіатрії та психотерапії ФПДО Львівського національного медичного університету імені Данила Галицького Олег Фітькало підтвердив практичними прикладами з реалій війни представлені тези Олегом Березюком. Розказав зі свого військового досвіду, опираючись на професійні знання у психіатрії та наркології, про проблеми з ПТСР і пов'язаними з ним ускладненнями, що найбільш актуальні у військових на фронті.

У продовження теми нейропсихологічної реабілітації виступила психолог Національного реабілітаційного центру UNBROKEN Мирослава Бодаковська з доповіддю «Нейропсихологічні інструменти в реабілітації посткомоційного синдрому у багатопрофільній лікарні». Корисність міжнародного обміну досвідом, в цьому випадку зі спеціалістами університету Тулейн (Новий Орлеан, США), описала прикладом створення моделі нейрореабілітації посткомоційного синдрому (ПКС) у роботі психолога. Зауважила, що предиктором доброго прогнозу для пацієнта є правильна діагностика і рання нейрореабілітація.

Велику частку пацієнтів, що потребують допомоги реабілітологів, становлять ті, хто переніс інсульт чи інфаркт міокарда. Саме цьому були присвячені доповіді канд. мед. наук Назара Негрича та керівника Волинського обласного центру кардіоваскулярної патології Андрія Ягенського.

Провідним мотивом виступу Назара Негрича було наукове обґрунтування раннього початку реабілітаційних заходів після перенесеного інсульту і акцентування залежності інтенсивності їх проведення від стану пацієнта. Також доповідач торкнувся оцінки когнітивного статусу пацієнта як чинника впливу на перебіг і результат процесу реабілітації.

Професор Андрій Ягенський висвітлив питання організаційних проблем кардіологічної реабілітації в Україні, в якій відбуваються тільки перші кроки та пов'язані з цим виклики, що виникають перед лікарями, адміністрацією медичних установ, освітніми медичними закладами і державою загалом.

Професор Василь Лончина, модератор завершальної сесії, запросив до слова Ренату Роман, клінічного директора RMR Therapy (Торонто, Канада), давнього друга України, яка свій виступ присвятила ролі співпраці між фахівцями однієї та різних спеціальностей, в Україні та за її межами, для обміну досвідом з метою взаєморозвитку, напрацювань навиків командної роботи і вдосконалення власних педагогічних вмінь (Рис. 6). Доповідач говорила про комплексність впливу грамотної кваліфікованої реабілітації на здоров'я окремого пацієнта та на загальний стан суспільства, що потребує відповідного рівня підготовки фахівців не тільки для великих медичних осередків, а й для індивідуальної роботи з пацієнтами у віддалених місцевостях країни.

Еллен Годвін (Університет Лонг-Айленду, Бруклін, Нью-Йорк, США) присвятила свою доповідь історії появи і розвитку фізичної терапії, реабілітації в США після епідемії поліомієліту кінця XIX століття, Першої світової війни, через свій досвід всього XX століття, і до сьогодні, і пов'язану з цим історію розвитку профільної освіти.

Рис. 6. Круглий стіл дискусія: майбутнє фізичної терапії та реабілітації в Україні.

Карл Сандін (Медична школа Університету Крейгтону, Омага, Небраска, США) доповнив попередній виступ цікавими та важливими деталями з історії і практики реабілітації в США та Європі. Розповів про проблеми і виклики, які турбують професійну спільноту, зокрема недостатня увага і фінансування, дефіцит спеціалістів, слабе розуміння децидентами всієї важливості реабілітації. Доповідач зазначив, що для успішного і якісного розвитку реабілітації в Україні треба прагнути досягнути основних параметрів: своєчасності, безпеки, ефективності, відповідності та пацієнтоорієнтованості.

Професор Оксана Заячківська, натхненник заходу, висловила свою радість з приводу можливості проведення симпозіуму, незважаючи на складні реалії, що склалися в країні, і представила, спільну з Девідом Омуттом (Американський університет наук про здоров'я, Сигнал-Гілл, США), доповідь про значення міжпрофесійного спілкування для сучасної медичної освіти.

Професор зазначила, що потрібно запроваджувати зміни до підходів у навчанні, відходячи від концентрації на індивідуальних діях спеціаліста, розвивати його командні навички, навчити розумінню розподілу обов'язків, правильному баченню ролі кожного учасника команди і поваги до всіх, поліпшення якості пацієнтоцентричної системи медичної допомоги, підвищення ефективності використання всіх наявних ресурсів.

На завершення наукового заходу відбувся круглий стіл: майбутнє фізичної терапії та реабілітації в Україні, за результатами якого складено резолюцію 7-го міжнародного симпозіуму SMART LION 2023, у якій запропоновано освітні та практичні напрями розвитку реабілітології в Україні:

- створювати освітні програми з фізичної терапії, ерготерапії, нейропсихології та психотерапії травми з урахуванням вимог і стандартів вищої освіти для першого (бакалаврського) та другого (магістерського) рівнів вищої освіти;
- розробити механізм підтримки МОН України та МОЗ України освітніх програм, які отримують схвалення міжнародно визнаних професійних асоціацій;
- враховувати вимоги професійних стандартів для удосконалення стандартів вищої освіти першого (бакалаврського) та другого (магістерського) рівнів вищої освіти;
- рекомендувати МОЗ України якнайширше залучати експертів-професіоналів з реабілітації та враховувати їхню думку під час розробки та прийняття рішень щодо регулювання професійної діяльності;
- розвивати співпрацю між вищими навчальними закладами в Україні та за кордоном, в яких проводиться підготовка фахівців спеціальності – 227 Фізична терапія та ерготерапія;
- сприяти розвитку національних реабілітаційних центрів як клінічних навчальних баз з різних напрямів реабілітології;
- впроваджувати науково обґрунтований мультидисциплінарний підхід до прийняття клінічних рішень у практичній діяльності фахівців охорони здоров'я, зокрема, лікарів: фізичних терапевтів, ерготерапевтів, терапевтів мови і мовлення, психотерапевтів, рекреаційних терапевтів, лікарів інших спеціальностей (за показами): неврологів, психіатрів, офтальмологів, кардіологів, імунологів, ендокринологів, дієтологів тощо.